

Täysistunto

Keskiviikko 26.5.2021 klo 14.00—19.29

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 93/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Saramo, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.07 **Opetusministeri Jussi Saramo** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kulunut lukuvuosi on ollut kaikissa suomalaisissa peruskouluissa poikkeuksellinen. Koronavirus on pakottanut järjestämään perusopetusta väliaikaisilla säännöksillä.

Keväällä 2020 valtioneuvosto antoi soveltamisasetukset varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista. Suomalaisissa peruskouluissa opetuksessa siirryttiin pääosin etäopetukseen oppilaiden ja opetushenkilökunnan sekä koko väestön terveyden turvaamiseksi. Hallituksen vuosi sitten antaman periaatepäätöksen mukaisesti esi- ja perusopetuksen tilojen käyttöä hallitaan tartuntatautilain mukaisilla toimenpiteillä. Koska tavoitteena on, että valmiuslakia ei olisi enää tarvetta epidemian hallinnassa käyttää, hallitus varautuu jo lukuvuoteen 2020–21 antamalla kaksi eri hallituksen esitystä, jotka mahdollistavat poikkeukselliset opetusjärjestelyt. Väliaikainen lainsäädäntö on voimassa heinäkuun 2021 loppuun. Hallitus ehdottaa eduskunnalle, että oikeustilaltaan vastaavien säännöksiä voimassaoloa jatkettaisiin peruskoulujen lukuvuoden 2021—22 ajaksi.

Koronavirustilanne suomalaisissa peruskouluissa on kohtalaisen hyvä. Tartuntamäärät ovat pysyneet maltillisina, ja tilastojen mukaan peruskouluissa jatkotartuntoja ei juurikaan ole. Etäyhteyksiä hyödyntäviin järjestelyihin on jouduttu siirtymään pääsääntöisesti altistumisten vuoksi, jolloin oppilaita tai oppilasryhmiä on määrätty karanteeniin. Vaikka tilanne peruskoulussa on kohtuullisen vakaa, tulee asiaan suhtautua erittäin vakavasti. Koska koronavirus edelleen etenee vaikeasti ennakoitavilla tavoilla, varautuu hallitus perusopetuksen lukuvuoteen 2021—22 antamalla hallituksen esityksen, joka antaisi opetuksen järjestäjille mahdollisuuden siirtyä poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin myös ensi lukuvuonna, mikäli tartuntatilanne sitä edellyttää. Tavoitteena on, että tartuntatautilanteeseen voitaisiin reagoida joustavasti paikallisista lähtökohdista käsin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 65/2021 vp

Hallitus esittää väliaikaista säännöstä perusopetuslakiin ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annettuun lakiin heinäkuun loppuun voimassa olevia lakeja vastaavasti. Poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikana opetusta voisi järjestää etäopetuksena. Nyt käsiteltävillä laeilla säädettäisiin poikkeuksellisista opetusjärjestelyistä, jotka mahdollistavat esimerkiksi vuorottelun lähi- ja etäopetuksen välillä. Lakimuutokset ovat väliaikaisia, ja etäopetusta ei ole tarkoitus käyttää yhtään enempää kuin se on koronavirustilanteen kannalta välttämätöntä. Poikkeusjärjestelyt voitaisiin ottaa käyttöön, mikäli opetuksen järjestämiseen käytetty tila suljetaan osittain tai kokonaan tartuntatautilain nojalla eikä opetusta voitaisi järjestää turvallisesti lähiopetuksena koulussa tai muussa opetuksen järjestämispai- kassa. Opetuksen järjestäjän tulisi toimia yhteistyössä paikallisen tai alueellisen tartunta- tautiviranomaisen kanssa arvioidessaan lähiopetuksen turvallisuutta ja poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden tarpeellisuutta.

Haavoittuvassa asemassa olevat oppilaat jatkaisivat lähiopetuksessa myös ensi luku- vuonna. Poikkeukselliset opetusjärjestelyt eivät koske esiopetuksen oppilaita, perusope- tuksen ensimmäisten–kolmannen vuosiluokkien oppilaita, erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita, pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita tai valmistavan opetuksen oppilaita. Tällä hallituksen esityksellä on tarkoitus ehkäistä koronaviruksen leviämistä, lieventää sii- tä koituvia haittoja sekä turvata perusopetuslain mukaisen opetuksen turvallinen järjestä- minen lukuvuonna 2021—2022. Hallitus haluaa varmistaa, että jokaisen syksyllä koulu- työnsä aloittavan oikeus saada maksutonta perusopetusta turvataan myös vallitsevassa tar- tuntatautilanteessa. Esityksellä pyritään turvaamaan myös kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien oppilaiden oikeus saada perusopetusta myös poikkeuksellisissa opetus- tilanteissa.

Olen opetusministerinä ottanut vastaan ehdotuksia, joissa esitetään etäopetuksen lisää- mistä toistaiseksi voimassa olevaan lakiin. Viime kevään etäopetuksien kokemukset osoit- tavat, että pieni osa oppilaista myös hyötyi etäyhteyksiä hyödyntävästä opetuksesta. Pitkät etäopetusjakso- t kuitenkin lisäsivät oppimisen tuen tarvetta ja aiheuttivat riskin koulutuk- sesta syrjäytymiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa etäopetuksena järjestettävien opetusjaksojen vaikutusta lasten oikeuteen saada perusopetusta. Tavoitteena on, että lait olisivat voimassa 1. päivänä elokuuta 2021 lukien, jotta opetusta voitaisiin järjestää mah- dollisimman turvallisesti kesälomien jälkeen. Koulujen toiminnan suunnittelun ja järjestä- misen kannalta on välttämätöntä, että ehdotettu lainsäädäntö saadaan voimaan ennen syys- lukukauden alkamista.

Lopuksi haluan kiittää eduskuntaa ja sen valiokuntien edustajia siitä joustavuudesta ja yhteistyöstä, mitä voimassa olevien lakien osalta tehtiin kesällä ja syksyllä 2020. Pyydän edustajilta samaa yhteistyön henkeä myös nyt, jotta jokaisen lapsen oikeus saada perusope- tusta turvallisesti voisi toteutua kaikissa tilanteissa myös lukuvuonna 2021—2022. — Kii- tos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Ollikainen.

18.12 Mikko Ollikainen r: Ärade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Näin ensi alkuun voin todeta, että meillä on kyllä yhteistyöhalua ja haluamme tukea tätä esitystä. Tämä on kolmas kerta, kun tämä laki tulee nyt tänne saliin, niin että määräaikaisesti muutetaan niin, että on mahdollista siirtyä poikkeusoloissa etäopetukseen, ja tämä koskisi nyt sitten koko ensi lukuvuotta. Tämä on mielestäni todella hyvä asia, ja koronahan on vielä yhteiskunnas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 65/2021 vp

samme, joskin nyt nähdäkseni tilanne kyllä paranee koko ajan, ja rokotukset toki vaikuttavat myös tähän. Lähtökohtana tulee aina kuitenkin olla, että lapsi tai nuori on lähiopetuksessa koulussa, mutta tiedämme, että esimerkiksi maaliskuussa oli yli 80 000 lasta ja nuorta etäopetuksessa. Tämä on ollut haasteellista sekä oppilaille että henkilökunnalle, opettajille ja niin edelleen.

Digiloikka on yleisesti ottaen toiminut aika hyvin Suomessa, mutta kyllä kieltämättä on ollut suuria eroja kaupunkien sisällä, kuntien sisällä, mutta sitten toki tässä pitää oppia. Uskoisin, että meidän oppimateriaalitkin tässä matkan varrella kehittyvät aika paljonkin, ja seuranta tulee olla. Mutta on ollut myös hybridiopetusta, ja se on kyllä kieltämättä aika vaikeaa, että opettaja opettaa sekä koulussa että sitten etänä. Tämä on kyllä todella haasteellista, ja varsinkin lapsi on siinä se, joka kärsii. Elikkä joko tai: joko lähiopetus tai etäopetus.

Vi har sedan coronan slog till för ungefär lite på ett år sedan skaffat en stor erfarenhet kring distansundervisningen. Det här är nu tredje gången man gör ett beslut kring att tillfälligt kunna ta i bruk den här lagen, om det finns lokala smitthärdar, att gå över till distansundervisning. Här finns en hel del praktiska saker som man går igenom till exempel kring skolskjutsar och bespising, men trycket på personalen har varit väldigt stort. Kring läroplanen till exempel så har den inte efterföljts, och det finns också utmaningar kring jämlikheten. Det viktiga är förstås att barn och unga får så bra och jämställd utbildning som möjligt och att inte välmåendet lider. Det är många barn som har fallit emellan, och det här är oroväckande.

Det vore säkert bra för varje kommun att själv fråga på vilket sätt man skulle gå över till distansundervisningen, alltså höra en konsekvensbedömning här innan det kan bli aktuellt under vintern. Det ser jag som någonting som man ska fokusera på. Barnet ska alltid vara i fokus, det är det viktigaste här. Och det kan också vara så att barnet i sig har det [Puhemies koputtaa] bättre i skolan än om föräldrarna skulle vilja att barnet är hemma. — Kiitos, tack.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kinnunen poissa, edustaja Honkasalo poissa. — Edustaja Risikko.

18.15 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille tästä esityksestä.

Tämähän on tietysti meille tuttu tapaus, koska me tätä nyt kolmatta kertaa jatkamme. Mielestäni on erittäin järkevää, että tätä nyt jatketaan ja että siinä on vähän pidempi aika varattuna, niin että teidän ei tarvitse näitä jatkuvasti tuoda, koska kyllähän tämä perustarvella lainsäädännön implementoinnille ja käyttönotolle säilyy tässä nyt varmasti vielä jonkin aikaa riippuen tietysti siitä, miten nämä variantit vaikuttavat Suomenmaassa, virusvariantit, mutta tietysti myöskin siitä, miten rokotukset etenevät.

Joka tapauksessa, aivan niin kuin edustaja Ollikainen tuossa sanoi, meidän ollaan tietysti kuultu tämän koko koronan ajan, siis sen jälkeen, kun silloin aikoinansa viime keväänä aluksi siirryttiin tähän etäopetukseen, sekä niitä hyviä kokemuksia että niitä huonoja kokemuksia. On yritetty räätälöidä, ja tiedän, että opetus- ja kulttuuriministeriökin on seurannut näitä tutkimuksia siitä, miten etäopetus on sujunut. Se on välillä sujunut hyvin, riippuen vähän kouluista ja myöskin siitä osaamisesta, miten on varauduttu tähän. Tietysti meillä on niin monenlaisia oppijoita: toiset tykkäävät etäopetuksesta, toiset eivät opi siellä oikein mitenkään. Sitten on näistä niin sanotuista huolioppilaista se huoli, miten oppilashuolto pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 65/2021 vp

laa niillä, joilla saattaa ainoa luotettava aikuinen olla siellä koulussa. Siitä syystä ymmärrän hyvin sen huolen.

Me aloitetaan nyt tästä kuuleminen, ja itse asiassa tänä päivänä on jo ensimmäisiä kuulemisia ollut. Toki on sellainen yhteinen tahtotila viedä tätä eteenpäin ja saavuttaa tämä mahdollisuus. Siellä jonkin verran silloin aikaisemmin jo — en puhu nyt tästä kuulemisesta — kun tätä käsiteltiin, nousi asiantuntijoilta sellaisia, että onko mahdollista varioida hie-
man, jos esimerkiksi vanhemmat haluavat, että lapsi on etäopetuksessa, vaikka muuten olisi päädytty siihen, että tämä lapsi-ikäluokka ei ole etäopetuksessa, tai sitten jos perheessä on esimerkiksi hyvin vakavasti sairas henkilö, hyvin riskialtis sairastumaan, olisiko järkevämpää, että lapsi olisi sitten kotona eikä kävisi välillä ulkopuolella. Nämä ovat niitä, enustan, joita nyt sitten varmasti myöskin punnitaan tässä keskustelussa.

Kaiken kaikkiaan tämän lainsäädännön vieminen nyt pidemmäksi aikaa voimaan on ehdottoman tärkeää, kun emme voi tietää, miten tämän syksyn aikana tapahtuu. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kinnunen.

18.18 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille tämän tärkeän jatkolakimuutoksen esittelystä.

Olemme matkan varrella oppineet paljon, ja kuten puheenjohtajamme Risikko tuossa edellä sanoi, näitä kokemuksia myöskin tässä lain käsittelyssä otamme huomioon. Nykyinen perusopetuslaki lähtee siitä, että lähiopetusta annetaan. Ja nyt, kun tilanne on ollut pitkään jo poikkeava, on tärkeää, että tulee mahdollisuuksia toimia eri tavalla. Toki tautitilanne on eri puolilla maata hyvin erilainen, ja myöskin tilanne kunnan eri kouluissa voi olla erilainen, ja tarvitaan välillä yksilöllisiä ratkaisuja. Lähtökohtana tulee olla lapsen etu.

Opetuksen järjestäjille on tärkeää mahdollistaa päätösvaltaa, että poikkeavissa oloissa voidaan toteuttaa poikkeavia opetusjärjestelyjä ketterästi. Kun katsomme samalla tulevaan, niin on tärkeää, että me voimme ketteröittää päätöksentekojärjestelmää, purkaa siloja ja virtaviivaistaa päätöksen tekemistä. Olemme saaneet paljon aivan kuin ensitietoa koronan vaikutuksista lapsiin ja nuoriin. Jatkossa tarvitsemme syvempää tutkittua tietoa siitä, miten lapset ja nuoret ovat oppineet ja miten heidän hyvinvointinsa tai pahoinvointinsa on edennyt tällaisen koronan poikkeavan tilanteen aikana.

Toki monia tutkimushankkeita on jo aluillaan ja meneillään, mutta tarvitaan varmasti myöskin yhteistyötä Pohjoismaiden kesken, koska eri mailla on ollut erilaiset strategiat ja myöskin tautitilanne on edennyt eri tavalla eri maissa ja koulujen järjestelyt ovat myös poikenneet toisistaan. Siksi kysynkin ministeriltä: onko liikkeellä pohjoismaista yhteistyötä opiksi tästä kriisistä, jotta voimme tulevien kriisien aikana tehdä vielä syvempää yhteistyötä toisten Pohjoismaiden kanssa?

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja ministeri Saramo, 1 minuutti.

18.21 Opetusministeri Jussi Saramo: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos hyvistä puheenvuoroista. Yhteistyötä tehdään tiiviisti Pohjoismaissa sekä koko Euroopan tasolla. Tutkimusdataahan alkaa olla jo aivan valtavasti, mutta huomataan, että eri maissa tulokset esimerkiksi etäopetuksessa tai myös lähiopetuksessa ovat olleet aivan erilaisia — meillä on erilaisia koulutiloja ja erilainen ilmasto ja erilaisia ilmanvaihtojärjestelmiä ja tässä on niin paljon tapahtunut niin nopeasti, että on ollut aika vaikea luottaa muuhun kuin siihen da-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 65/2021 vp

taan, mikä meillä on Suomesta ollut saatavilla. Ja THL on hyvin, hyvin tarkasti tietysti ollut koko aika tämän asian päällä. Heillä on asiantuntijat, jotka ovat nimenomaan seuranneet koko ajan kouluja. Mutta uskon, että ensi syksynä meillä on sitten myös ulkomailta kyllä jo todella hyvin tietoa, jota voidaan käyttää Suomessa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.